

Створення комплексної системи контролю за ланцюжком постачання товарів

1. Опис проблеми, основна ідея проекту

Досвід країн ЄС показує, що контроль товарів при імпорті на митниці не є визначальним. У Європі неможливо продати товар, якщо він належним чином не оформлений. При розміщенні на ринку ЄС продукту, до якого застосовується гармонізоване законодавство ЄС, виробник повинен скласти й підписати «Декларацію відповідності ЄС», у якій він гарантує і заявляє, що ця продукція відповідає «істотним вимогам» директиви, що застосовується до такого продукту, і що необхідні процедури оцінки відповідності були виконані. Підписавши Декларацію відповідності ЄС, виробники беруть на себе відповідальність за відповідність продукту. Тільки в цьому випадку виробник може нанести маркувальний знак «СЕ» на товар. Продукти, які мають маркування «СЕ», вважаються такими, що відповідають чинному законодавству.

В Україні, на жаль, абсолютно законно (здебільшого за допомогою «одноденок», «скруток» та суб'єктів спрощеної системи оподаткування) можна торгувати будь-яким товаром, не маючи на нього первинних документів. Контрабанда та «сірі» схеми існують, адже можна легко продати товари, які були завезені нелегально.

На сьогодні існують окремі розрізнені ініціативи щодо, зокрема, тютюнових виробів. Наприклад асоціація «Укртютюн» пропонує систему обліку, відстеження переміщення та реалізації тютюнової продукції від виробника або імпортера до першої реалізації в роздріб. Мова йде про впровадження унікального ідентифікатора, який надасть доступ до інформації щодо обігу тютюнової продукції в режимі реального часу. Така система, на думку членів Асоціації, дозволить контролювати переміщення продукції по ланцюгу поставок. Відповідні законодавчі новації викладено у розробленому Асоціацією законопроекті, однак існують певні застереження експертів та фахівців податкової служби щодо значного обсягу доопрацювань та складнощів інтеграції з системами ДФС. Одночасно, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України листом від 23.05.2019 № 3612-07/21658-03 на адресу Міністра фінансів України було ініційовано створення міжвідомчої робочої групи для опрацювання питань запровадження комплексної системи контролю по ланцюжку постачання товарів від виробника/імпортера до кінцевого споживача (*яку досі не створено*).

Головним завданням цієї концепції є створенні дієвої системи контролю за обігом продукції з мінімальними доопрацюваннями та тісною інтеграцією з інформаційними системами ДФС для забезпечення аналізу повного циклу проходження товарів.

Застереження: проект пропонується започаткувати виключно для ризикових категорій товарів, лише після успішної апробації (наприклад, локального експерименту) комплексної системи, сферу її застосування може бути розширено

З урахуванням змін, внесених Законом України від 28 грудня 2014 року №71-VIII до Податкового кодексу України, всі податкові накладні, сформовані за операціями, датованими починаючи з 1 лютого 2015 року, в тому числі податкові накладні, складені за операціями з постачання товарів/послуг, які звільнені від оподаткування, а також податкові накладні, що не надаються покупцю, а також незалежно від суми ПДВ, вказаній в такій податковій накладній підлягають обов'язковій реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних (далі – ЄРПН).

ЄРПН також використовується для відстеження товарів і послуг, що знаходяться на різних етапах трансформації, і виявлення доданих витрат на кожному наступному кроці.

Таким чином, ЄРПН, попри те що вона функціонує лише як механізми контролю сплати податку платниками ПДВ та не стосується операцій значного прошарку платників податків, має великий потенціал щодо створення Комплексної системи контролю за ланцюжком постачання товарів. ЄРПН забезпечує усі необхідні дані для контролю проходження товарів крім одного випадку - постачання товарів неплатникам ПДВ і, відповідно, неплатниками ПДВ: при постачанні товарів/послуг покупцю, який не зареєстрований як платник ПДВ у графі «Отримувач (покупець)» зазначається «Неплатник», а у рядку «Індивідуальний податковий номер покупця» відображається умовний Індивідуальний податковий номер (далі – ПН) «100000000000». Рядок «Податковий номер платника податку або серія (за наявності) та номер паспорта» не заповнюється.

Що пропонується:

1.1. На першому етапі внести зміни до наказу Міністерства фінансів України від 31 грудня 2015 року № 1307, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 26 січня 2016 року за № 137/28267 (із змінами) — необхідно забезпечити заповнення граф «Отримувач (покупець)» і «Податковий номер платника податку або серія (за наявності) та номер паспорта».

1.2. На другому етапі внести зміни до Податкового кодексу — зобов'язати неплатників ПДВ також здійснювати реєстрацію (за спрощеною схемою) в ЄРПН інформації про переміщення товарно-матеріальних цінностей для всіх неплатників ПДВ за формою товарно-транспортної накладної (ТТН).

Дюча система

Удосконалена система

01.01.2015 р. набрали чинності зміни, внесені Законом № 406 до п. 7 ст. 3 Закону про РРО з метою виконання вимог Закону про РРО було розроблено та впроваджено Систему обліку даних РРО (далі — СОД РРО). На сьогодні СОД РРО забезпечує формування та передачу до фіскальної служби почекової інформації від близько 240 тис. персоналізованих РРО, які застосовують понад 100 тис. суб'єктів господарювання.

08 травня 2017 року набув чинності Постанова Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 р. № 231 «Про затвердження переліку груп технічно складних побутових товарів, які підлягають гарантійному ремонту (обслуговуванню) або гарантійній заміні, в цілях застосування реєстраторів розрахункових операцій». Тобто для реалізації чималої групи товарів необхідно застосовувати касовий апарат.

Водночас, візьмімо до уваги, нещодавні важливі зміни до Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, затверджених наказом Мінтрансу України від 14.10.1997 р. № 363 (далі — Правила перевезень вантажів). Такі поправки було затверджено наказом Мінінфраструктури України від 03.06.2019 р. № 413 (далі — Наказ № 413), і запрацювали вони 12.07.2019. Своєю чергою, змінено визначення ТТН, відредаговано її форму з додатка 7 до Правил перевезень вантажів (скорочено кількість інформації, яку вказують у ТТН) та визначено порядок оформлення електронних ТТН. Згідно з оновленим визначенням, ТТН — єдиний для всіх учасників транспортного процесу документ, призначений для обліку ТМЦ на шляху їх переміщення, розрахунків за перевезення вантажу й обліку виконаної роботи, та є одним із документів, який можуть використовувати для списання ТМЦ, оприбуткування, складського, оперативного та бухгалтерського обліку, що може бути складений у паперовій та/або електронній формі та має містити обов'язкові реквізити, передбачені Правилами перевезення вантажів, які максимально наближені до переліку реквізитів, що зазначаються платниками ПДВ в податкових накладних.

Таким чином, реалізувавши зміни, зазначені у пунктах 1.1 і 1.2 цієї концепції, вже на сьогоднішньому етапі можна забезпечити дієвий контроль за ланцюгами постачання та кінцевою реалізацією ризикових категорій товарів (складних побутових товарів, тютюну та алкоголю, ліків тощо).

При цьому, встановлення будь-яких обмежень по реєстрації ТТН є недоцільним, оскільки це є прямим втручанням у господарську діяльність СГД та підміною контрольних функцій фіскальної (податкової) служби.

На практиці, дуже часто трапляються випадки, які не вкладаються у ідеалізовану схему роботи, а спроби автоматичного врахування таких особливостей занадто ускладнюють механізм адміністрування системи. Наприклад це переробка, збірка готової продукції із запасних частин (сировини), використання однакових запасних частин (сировини) для різних видів готової продукції, придбання запасних частин або сировини про запас, випаровування, гігроскопічність або різна щільність сировини при різних температурах тощо.

Слід зазначити, що на сьогодні вже є робочі системи, які хоч і не в повному обсязі, але дозволяють відслідковувати ланцюги постачання. Це автоматизований моніторинг відповідності податкових накладних/розрахунків коригування критеріям оцінки ступеня ризиків (СМКОР) і контроль за рухом спирту за електронними ТТН.

Але, обидві системи мають у собі спеціалізований функціонал з працівників фіскальної служби, які оцінюють нормальність ведення бізнесу для виявлених системами особливостей. Це комісії та апеляція для СМКОР і податкові постові для контролю за рухом спирту.

Враховуючи, що основною функцією фіскальної (податкової) служби є контроль за справлянням податків, а не створення штучних перешкод для бізнесу, то встановлення дієвого контролю за ланцюгами постачання та кінцевою реалізацією ризикових категорій товарів повинно мати в першу чергу реалізацію існуючих контрольних функцій фіскальної (податкової) служби (проведення «прицільних» фактичних перевірок) на підставі ризиків відібраних цією системою.

2. Аналіз правового регулювання

2.1. Стаття 200¹ розділу V Податкового кодексу України (за виключенням вимог щодо відкриття спеціальних рахунків, особливості роботи відповідної формули та інші обтяження платників ПДВ, які передбачено статтею 200¹ Податкового Кодексу України).

2.2. Наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 2015 року № 1307, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 26 січня 2016 року за № 137/28267 (із змінами).

2.3. Закон України від 06.07.1995 № 265/95-ВР «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» (із змінами і доповненнями) .

2.4. Наказ Мінінфраструктури від 03.06.2019 р. № 413 “Про затвердження Змін до Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні”, затверджених наказом Мінтрансу від 14.10.1997 р. № 363.

3. Пропозиції щодо встановлення або зміни правового регулювання.

3.1. Внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 31 грудня 2015 року № 1307, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 26 січня 2016 року за № 137/28267 (із змінами) в частині обов'язково заповнення граф «Отримувач (покупець)» і «Податковий номер платника податку або серія (за наявності) та номер паспорта».

3.2. Внесення змін до Податкового кодексу в частині розширення норми реєстрації в неплательниками ПДВ в ЄРПН інформації про переміщення товарно-матеріальних цінностей за формою товарно-транспортної накладної (ТТН).